

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ: Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗΣ—Ν. Η. ΜΠΟΧΛΟΥΡΟΣ—ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΝΑΓΗ ΜΗΕΝΑΚΗ 6

Η ΤΡΑΓΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΤΖΩΚΗ*

ΜΕΛΕΤΗ Του κ. Νίκου Π. ΜΠΟΧΛΟΥΡΟΥ

ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ όπου οι «ήχοῦντες χαλκοὶ καὶ τὰ ἀλαλάζοντα κύμβαλα» ἔχουν δημιουργήσει πνιγρὴ ἀτμόσφαιρα γύρω μας, οἱ ποιητικὲς προσφορὲς τῶν δημιουργῶν τοῦ νεοελληνικοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ ἀποχτοῦν κλασικὴ ὄντοτητα. Γι' αὐτὸ χρὸς μας εἶναι νὰ τονίζουμε τὴν παρουσία τους καὶ τὴν ιδιαίτερη σημασίαν πού ἔχουν γιὰ τοὺς καιροὺς μας, γιατί ἔχουν λείψει οἱ ἀληθινὲς ποιητικὲς προσφορὲς σὶνόν τόπο μας. Γιατί καὶ τίποτε περισσότερο δὲν ἔχει ἀνάγκη αὐτὸς ἐδῶ ὁ τόπος παρὰ ἀπ' τὴν ἀλήθεια. Κι ἡ ἀλήθεια ἔλειψε πολὺ ἀπ' τὴν ποίηση σὶνόν τόπο μας αὐτὸ τὸν καιρὸ. Ἐλείψε, γιατί ἡ ἀλήθεια ἀπὸ τὴ φύση της κλείνει μέσα της πόνο. Κι ἔχει γίνει πολὺ, μὰ πολὺ φυγόπονη σὶν ἐποχὴ μας ἡ ποίηση.

Σήμερα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ φαίνεται ἄβαιος καὶ ἄδικος ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἡλία Βουτιερίδη γιὰ ἕναν ποιητὴ πὸν στάθηκε τόσο τραγικὰ ἀληθινός, τόσο δραματικὰ πονεμένος. Εἶναι ὁ Στέφανος Μαρτζώκης ὁ ποιητὴς αὐτὸς, πὸν ἡ παρουσία του δὲν ἀξιολογήθηκε ὡς ἔπρεπε. Δὲν ἀξιολογήθηκε καὶ δὲν προσέχτηκε οὔτε ἀπ' τοὺς σύγχρονους καὶ οὔτε ἀπ' τοὺς κατοπινούς. Κι ἀν' αὐτὴ ἡ παράλειψη σὶν ἐποχὴ τοῦ ποιητὴ μπορεῖ κάπως νὰ δικαιολογηθεῖ—ἦταν τόσο γεμάτῃ ἀπὸ ἀληθινὴ ποίηση τότε ἡ νεοελληνικὴ ζωὴ—γιὰ τὴν ἐποχὴ τὴν κατοπινὴ εἶναι κυριολεκτικὰ ἐγκληματικὴ. Γιατί ὁ Στέφανος Μαρτζώκης εἶναι ἕνας πρωτοπόρος. Σπάζει τὴν καθιερωμένη παράδοση τῆς Ἐφτανησιακῆς σχολῆς, πὸν τυπικὰ ἀνῆκει, γιὰ νὰ φέρει σὶν νεοελληνικὴ ποίηση τὴν παρουσία τοῦ τραγικοῦ μ' ὅλη τὴν κλασικότητά του. Κι ἀν' θέλουμε νὰ φέρουμε σὶν σταθμὸ σὶν παρουσία τοῦ τραγικοῦ σὶν νεοελληνικὴ ποίηση τὸν Κ. Καρυωτῆ, δὲν πρέπει ν' ἀρνηθοῦμε πὸς πρόδρομος καὶ πρωτοπόρος κλασικὸς στάθηκε ὁ Στέφανος Μαρτζώκης. Ἀπ' τὴν κλασικὴ τραγικότητα τοῦ Στέφανου Μαρτζώκη πηγάζει ὁ τραγικὸς ἀνθρώπινος Καρυωτῆς.

* Ἀπόσπασμα ἀπὸ εὐρύτερη μελέτη πὸν κυκλοφορεῖ προσεχῶς μὲ τίτλο «Τὸ τραγικὸ σὶν νεοελληνικὴ ποίηση».

Ὁ Στέφανος Μαρτζώκης στέκεται σὶν βάση ἀπ' ὅπου ξεκινάει ἡ παρουσία τοῦ τραγικοῦ σὶν νεοελληνικὴ λογοτεχνία.

Ἀντίθετα ἀπ' τὴν κατάταξη τῆς ποιητικῆς ἐξέλιξης τοῦ ποιητὴ ἀπ' τὸν Μαρίνο Σιγοῦρο σὲ τρεῖς περιόδους πιστεύω πὸς καλλίτερη κατάταξη θὰ ἦταν σὲ δύο περιόδους.

Στὴν πρώτη ποιητικὴ περίοδο θὰ βάλουμε τὰ ἰταλικά ποιήματα καὶ τὲς Ballades.

Στὴ δεύτερη ποιητικὴ περίοδο θὰ βάλουμε κατὰ σειρά τὰ σονέττα, τοὺς βάρβαρους στίχους, τὰ νέα του ποιήματα καὶ τὲς Dissonanze. Ἡ δεύτερη αὐτὴ ποιητικὴ περίοδος μπορεῖ νὰ διαιρεθεῖ σὲ δύο μέρη ἀπ' τὴ μιά μεριά θὰ μποῦν τὰ σονέττα, οἱ βάρβαροι στίχοι κλπ. καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη οἱ Dissonanze.

Μ' αὐτὴ τὴν κατάταξη νομίζω πὸς ταχτοποιοῦμε πὸν θετικὰ τὴν ποιοτικὴ ἐξέλιξη τοῦ ἔργου του.

Στὴν ἀτένιση τῆς ζωῆς* ὁ Στέφανος Μαρτζώκης ἀρχίζει μ' ἕνα δυνατὸ κλονισμό. Ὁ κλονισμὸς αὐτὸς εἶναι ἡ παρουσία τῆς πραγματικότητας πὸν τὴν δείχνει καθαρὰ ἡ ἐπιστήμη. Αὐτὸς εἶναι ἕνας σταθμὸς σὶν ποιητικὴ ἐξέλιξη τοῦ Μαρτζώκη. Πρέπει λοιπὸν νὰ ξεχωρίσουμε τὴν ποίηση πὸν εἶναι πρὶν ἀπ' αὐτὸν τὸν κλονισμό καὶ τὴν κατοπινὴ ποίηση ξετυλίγεται διαφορετικὰ. Καὶ οἱ δύο αὐτὲς περίοδοι κλείνουν μέσα τους τὴν τραγικότητα ὡπως καὶ ὁ κλονισμὸς ὁ ἴδιος εἶναι τραγικός. Μὰ τὸ τραγικὸ σὶν κάθε μιά περίοδο ξεκινάει ἀπὸ ξεχωριστὴ αἰτία. Στὴν πρώτη φάση ἡ τραγικότητα ξεκινάει ἀπ' τὴν ἀγνοία, σὶν δεύτερη ἀπ' τὴ γνῶση.

α) Ἡ πρώτη ποιητικὴ περίοδος τοῦ Μαρτζώκη (τραγικότητα ἀπὸ ἀγνοία). Ὁ ποιητὴς πὸν νοιώθει νὰ κυκλώνεται ἀπὸ τὲς ἀγνωστες σ' αὐτὸν δυνάμεις τῆς πραγματικότητας νοιώθει νὰ θεωρεῖται μέσα του μιά τραγικὴ ἀντινομία. Ὁ πόθος του νὰ γνωρίσει τὴν πραγματικότητα ἀπ' τὴ μιά μεριά, καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη ἡ πραγμα-

* Ἐξετάζω τὰ ποιήματα πὸν βρισκονται σὶν δεύτερη ποιητικὴ περίοδο τοῦ ποιητὴ δηλ. τὰ σονέττα, τοὺς βάρβαρους στίχους, τὰ νέα ποιήματα καὶ τὲς Dissonanze πὸν νομίζω πὸς ἀντιπροσωπεύουν τὸν πραγματικὸ Μαρτζώκη. Τὰ πρῶτα ποιήματα σὶν Ἰταλικὴ καὶ τὲς Ballades μόνον σὶν πρόσκληση μπορῶ νὰ τὰ χαρακτηρίσω.

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ
 Δ. Π. ΣΕΒΑΣΤΗΣ
 Γ. Σ. Κ. ΚΙΑΜΕΡ
 Ν. Η. ΜΠΟΧΛΟΥΡΟΣ
 ΕΠΙΟΥΝ ΜΑΡΧΑΜ
 ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ
 Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗΣ
 Α. Μ. ΠΑΣΙΑΝΤ

τικότητα, Σφίγγα ἀμίλητη γιομάτη μυστήριο χωρίς ἀρχή και χωρίς τέλος σαρκαστικά εἰρωνική του δημιουργεῖ στην ψυχὴ τραγική ἀντίθεση. Κι ἀπ' αὐτὴ τὴν τραγική ἀντίθεση ξεκινάει ἡ ἀπαισιοδοξία, ἡ ἀμφιβολία γιὰ τὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς.

Μαῦρο πυκνὸ σκοτάδι τρομαχτικὴ μαυρίλα πέφτουν ξερὰ τὰ φύλλα στῆς γῆς τὴν ἀγκαλιά.

Ἡ θάλασσα ἀγριεύει μουγκρίζουνη τὰ δάση ἔχει τὸν γκῶνη ἢ πλάση τρανὸ της βασιλιά.

Τ' ἀστροπελέκια ἀνοίγουν ἀδλάνια στὸν αἰθέρα και φέρονουν τὴ φοβέρα τ' ἀδάμαστα στοιχεῖα.

Μὰ μέσ' σ' αὐτὴ τὴ χίση πνιγμένη μες στὰ θάμνη σὰν ἥλιος μόνο λάμπει γυρμένη ἢ δυστυχία.

Στὰ ποιήματα αὐτῆς τῆς περιόδου ὁ Μαρτζώκης στέκεται στὸ χεῖλος τῆς τραγικῆς ἀντινομίας. Πονεμένος μὰ καὶ ζητητής. Δὲν παύει νὰ ζητάει γιομάτος ἀπὸ τραγικὴ διχογνωμία. Θάβρει τάχα αὐτὸ πὸν σὰν ἕνα ὄνειρο τοῦ φαίνεται;

Κάτι νὰ πῶ γυρεύω κάτι ζητῶ νὰ ψάλλω κάτι ποθῶ μεγάλο ἀνύπαρχο στὴ γῆ.

Κάτι γιγάντιο θέλω στὸν κόσμο ν' ἀγκαλιάσω κάτι ζητῶ νὰ πλάσω πὸν ἄλλου νὰ μ' ὀδηγεῖ.

Κάτι περνᾶ ἀπ' τὰ στήθη πὸν μαγεμένο μ' ἔχει κάτι σὰ λάμψη τρέχει πὸν ὁ νοῦς μου ἀναζητεῖ.

Κάτι ἀπ' τὰ στήθη φεύγει πὸν δὲ μπορῶ νὰ ψάλλω κάτι γοικῶ μεγάλο πὸν ὁ νοῦς δὲν τὸ κρατεῖ.

Πραγματικὰ «ὁ νοῦς δὲν τὸ κρατεῖ» αὐτὸ πὸν ζητάει ὁ ποιητής. Μὰ ὁ ποιητὴς ἀγωνίζεται. Γυρνάει σὲ κάθε κατάσταση πὸν νομίζει πὸς μπορεῖ νὰ βρεῖ αὐτὸ πὸν ὁ νοῦς ἀναζητεῖ. Καὶ πὸν ἄλλου θὰ ἀναζητήσει αὐτὸ πὸν τόσο τὸν οἶ-

χει σὲ μαύρη ἀπαισιοδοξία και ἀπελπισία παρὰ στὸ πρῶτο βῆμα γιὰ τὴ σύλληψη τῆς ἐνότητος τοῦ κόσμου, στὴν ἀγάπη. Ἔρχεται λοιπὸν στὴ συναισθηματικὴ κατάσταση τῆς ἀγάπης ὅχι μὲ λατρευτικὴ γιὰ ἀπολαυστικὴ διάθεση μὰ ἐρευνητική. Στὴν ἀγάπη δὲν ζητάει νὰ πραγματοποιήσει ὁ Μαρτζώκης τὸ ἰδιανικὸ του μὰ ζητάει νὰ βρεῖ αὐτὸ πὸν τὸν ἔχει μαγεμένο. Ὁραϊκὰτους στίχους γιομάτους πόνου γιὰ τὴν τραγικὴ του αὐτὴ συναισθηματικὴ κατάσταση μὰς δίνει ὁ ποιητής. Ἐνας ἀκαταπὸνητος ταξιδιώτης εἶναι πὸν και στὴν ἀγάπη δὲν θὰ βρεῖ αὐτὸ πὸν ζητάει γι' αὐτὸ θὰ μὰς γεμίσει μὲ τραγικὲς ἐπικλήσεις. Δὲν ξέρει ὁ ποιητὴς και γι' αὐτὸ πονᾷ. Αὐτὸ πὸν μέσα του σκαρτᾷ μὲν ἀνεξχνιάστο. Ἀπ' τὴν ἀγάπη θὰ ξεκινήσει— γιὰ πὸν ἄλλου;— γιὰ τοὺς μεγάλους πὸν λάτρευσε τὸν Διόννη, τὸν Ὀμηρο και τελευταῖα τὸ Χριστό.

Τοῦ Φάουσι τὴν ἀλήθεια και τοῦ Χριστοῦ γυρεύω ἀφήστε με ν' ἀνέβω κι ἐγὼ στὸ Γολγοθᾶ

Ζητάει ἀκόμα και τὴ θυσία γιὰ νὰ μάθει αὐτὸ πὸν θέλει. Μὰ κι ἐκεῖ δὲ θὰ βρεῖ τὴν πραγμάτωση τοῦ ἰδιανικοῦ του και θὰ γίνεαι πὸν βαθὺ τὸ χάσμα στὴν ψυχὴ του, θὰ γίνεαι πὸν μέγας ὁ πόνος του, θὰ σταθεῖ πὸν τραγικὴ ἢ παρουσία του στὴ γῆ. Μὰ ὅλες αὐτὲς οἱ τραγικὲς ἀντιθέσεις θὰ τὸν ὀριμάσουν, θὰ τὸν κάνουν μεστὸ γιὰ νὰ δεχτεῖ τὸ μεγάλο μῆνυμα πὸν θὰ ἔλθει. Καὶ τὸ μῆνυμα ἔρχεται. Εἶναι τὸ μῆνυμα τῆς ἐπιστήμης.

β) Ἡ δεύτερη ποιητικὴ περίοδος τοῦ Μαρτζώκη (τραγικότητα ἀπὸ γνώση). Ἡ ἐποχὴ πὸν ἔζησε ὁ ποιητὴς χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ἐναρξη τῆς πὸν μεγάλης ἀνθησης τῆς ἐπιστήμης. Τότε ἀκριβῶς ἀρχίζει νὰ χαράζει στὸν πνευματικὸ ὁρίζοντα ἢ ἐπιστημονικὴ ἐρευνα πὸν λευτέρωσε τὸ ἀνθρώπινο γένος ἀπὸ προκαταλήψεις, φόβους και σφαλμένες γνώμες. Μὰ ἢ ἴδια ἐποχὴ ἔζησε τὰ ἀποτελέσματα τῆς στροφῆς αὐτῆς στὸν ὑλικὸ κόσμο. Ὁ Στέφανος Μαρτζώκης ἀπελπισμένος μὲς στὶς ἀναζητήσεις του γιὰ νὰ βρεῖ τὴν ψυχικὴ πλήρωση στράφηκε και χαϊρέτησε μὲ ἀνυπόκριτο και ἄδολο ἐνθουσιασμὸ τὴν πρόοδο τῶν ἐπιστημῶν γιὰτὶ νόμιζε πὸς θὰ βρεῖ ἐκεῖ τὸν λυτρωμό. Μὰ ἢ γνώση ἀκριβῶς γέννησε τὸν

πόνου. Γνώρε πὸν βαθιὰ τὴν τραγικὴ ἀντινομία τῶν ἀνθρώπινων πραγμάτων και κατάλαβε πὸς ἐκεῖνο πὸν ἀκριβῶς ζητοῦσε, μὲναι πάντα ἀγνωρο. Κι ἐκεῖ ἀκριβῶς στέκεται γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ τραγικός. Τώρα ὅμως τὸ τραγικὸ στὴν ποίηση του φέρνει τὴν ἔννοια τοῦ κλασσικοῦ. Καὶ τὸ τραγικὸ μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια πρῶτος ὁ Μαρτζώκης ἔμπασε στὴ νεοελληνικὴ ποίηση.

Θωρῶ ἐνὸς κόσμου πὸν λάμπει γυρω μου τ' ἀπειρα κάλλη, τὴν πλούσια ἀνοιξη κι ἐνὸς μεγάλου κόσμου τὴν ὑπαρξη γοικῶ στὰ στήθη μου.

Χρῶματα, κρίνα, λάμψη και πλάσματι ἀπὸ μπροστὰ μου γοργὰ διαβαλινουνη και μύριοι δρόμι ἀγνωστοὶ ἀνοίγονται βαθιὰ στὰ σπλάχνα μου.

Μέσα στοῦ κόσμου τὴν τόση βλάστηση πίνει τὸ μάτι τὸ φῶς ἀχόριαγα μεθᾶ ἢ ψυχὴ μου μέσα στ' ἀρώματα

Μὲ μύριους ἤχους πὸν γύρω γυρνῶνται τὸ πέλαο τρέχω κι ἐγὼ τῆς ὑπαρξης τρέχω και σχίζω κ' ἐγὼ κατάλευκος τ' ἀπειρα κύματα.

Κ' ἕνα τραγοῦδι κινεῖται, ὀψώνεται πὸν ἀπ' τὴν ψυχὴ μου θαρρῶ πὸς πλάστηκε δρόμους γυρεύει νὰ βρεῖ στ' ἀπειρα στὴ σκέψη ἀγνωριστους

Ἀγάπη, ἀγάπη, ζωὴ κι' ἀνάσταση μέσα στοὺς κόσμους γοικεῖται ἀσίγητα, ἄγγελος ἦταν τὸ φίδι ὀλόφτερος πὸν χάμου σέρονεται.

Κι' αὐτῆς τῆς πλάσης ψάλλω τὴν ἀνοιξη πὸν στὴν ψυχὴ μου μέσα σταμάτησε πνοὴ ἐνὸς κόσμου μεγάλου φαίνεται πὸν ἐχάθη στὸ ἀπειρο

Ἡ ἐπιστὴμη ἀντὶ νὰ τοῦ κατασιγάσει τὴ λαχτᾶρα, νὰ τοῦ δώσει τὴν πλήρωση πὸν κάνει πὸν μεγά-

λο τὸν πόνου. Κι ὁ ποιητὴς δὲν μπορεῖ νὰ κάνει τίποτε; ἄλλο πιά, τώρα πὸν τὰ χρόνια τοῦ ὀρίμασιν τὴ σκέψη και τοῦ λεύκαναν τὰ μαλλιά παρὰ νὰ βρεῖ τὴ λυτρωση, τὸ κατασίγασμα τοῦ πόθου του στὴ σιωπῇ, στὴν ἀπόλυτη ἐνατένιση τῆς μοναξιάς, ψυχικὰ μόνος, μὲ τὰ ματια στραμμένα στὸ ἐσωτερικὸ του «εἶναι». Κι αὐτὸ πρέπει νὰ χαρακτηριστεῖ ἢν ἐπίλογος τῆς ποίησης του και σὰν πιητικὴ κληρονομία στοὺς μεταγενέστερους.

Σώπασε, Μοῦσα, σὴ πάσασε κι ἄσε νὰ ψάλλουν ἄλλοι τὰ στήθη τὰ μαρμάρια και τὸ σγουρὸ κεφάλι τὰ βλέμματα πὸν ἀνάβουν μεσα στὰ σπλάχνα αἰώνια πυρκαϊά.

Ἄλλο δὲν μὲναι, κόρη μου παρὰ ἢ σιωπῇ σ' ἐμένα μες στὸν ἀνθὸ τῆς νύχτας σου τί θέλουν τὰ θλιμμένα, τὰ μαῦρα τὰ φαντάσματα τώρα σ' ἐσὲ νὰ σέρονται μπροστὰ;

Μόνο γλυκὰ τριγύρω σου οἱ χάρες ἄς γελοῦνη κι ἄς κάμουν τὶς γοργόφτερες τὶς ὄρες νὰ σταθοῦνη νὰ μὴ μποροῦνη νὰ πάρουνε οὔτε σιγμῇ, κόρη χρυσοῦ, ἀπὸ σέ.

Σώπασε, Μοῦσα, σὴ πάσασε κι ἄσε νὰ ψάλλουν ἄλλοι τὰ στήθη τὰ μαρμάρια και τὸ σγουρὸ κεφάλι. Μοῦσα, στὸ στήθος σφίξε με κι ἔρχεται ἢ νύχτα νὰ σκεπάσει ἐμέ.

Κι ὁ Στέφανος Μαρτζώκης σὴ πάσασε. Σὴ πάσασε και μὲσ' στὴ σιωπῇ, στὴν ἀπέραντη ἀπλότητα βρήκε τὴ ψυχικὴ πλήρωση. Σ' αὐτὴ τὴ μακαρισμένη στιγμή τῆς σιωπῆς κλείνει ἢ πορεία τῆς ποίησης τοῦ πρωτοπόρου αὐτοῦ Ἑλληνα τραγικοῦ ποιητῆ.

Μπροστὰ στὶς κακόηχες κραυγὲς τῆς ἐποχῆς μας ἢ κλασσικὴ τραγικότητα τοῦ Στέφανου Μαρτζώκη στέκεται φάρος και σταθμὸς στὴ νεοελληνικὴ ποίηση.

Η ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΟΥ VALÉRY

(Συνέχεια και τέλος)

ΠΡΕΠΕΙ ΛΟΙΠΟΝ νὰ διαλέξουμε, λέει, ἢ «πρέπει νὰ περιορίσουμε τὸ λόγο στὴ μεταβατικὴ τὸν λειτουργία τῶν σημείων μονάχα ἢ νὰ δεχτοῦμε πὸς μερικὸ μποροῦνη νὰ ἐκμεταλλετοῦνη τὶς εὐαίσθητες ἰδιότητές του νὰ καλλιεργήσουνε τὶς ἐντυπώσεις πὸν μποροῦνη νὰ πετύχουν, καθὼς και τοὺς ἠχητικούς και μουσικούς συνδυασμοὺς μέχρι πὸν νὰ καταπλήξουνε τὸ μυαλό. Κι ἢν τόσοι πολλοὶ λόγοι δὲν σταθοῦνη ἰκανοὶ νὰ σᾶς πείσουνε μάθετε, λέει, ὁ Paul Valéry πὸς κανένας δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ διαβάσει, κανένα».

Μ' αὐτὸ τὸ ἀποστομωτικὸ ἐπιχείρημα δὲν θέλει νὰ κλείσει τὴ συζήτηση, μὰ νὰ μὰς δείξει πὸς ἕνας ποιητὴς δὲν μπορεῖ νὰ διαβαστεῖ ἀπὸ ὅποιον και νᾶνε. Πρέπει νὰ ὑπάρχει μιὰ συμπάθεια ἀνάμεσα στὸν ποιητὴ και στὸν ἀναγνώστη. Πρέπει κι οἱ δυὸ τους νὰ κοινωνοῦνη ἀπὸ τὴν ἴδια πηγῇ. Ποιὰ εἶναι; Εἶναι ἢ πηγῇ τοῦ ἴδιου τοῦ λόγου. Πραγματικὰ, λέει ὁ Paul Valéry, ἢ ποίηση ἔχει σχέση μὲ μιὰ ἀνθρώπινη κατάσταση πὸν εἶναι προγενέστερη ἀπὸ τὴ γραφὴ και τὴν κριτικὴ.

Ἡ ποίηση πίνει ἀπὸ τὴν πηγῇ τοῦ λόγου φτιάχνει στίχους περίπου σὰν τοὺς πρωτόγονους τοὺς πὸν ἀξιους πὸν δημιουργοῦσανε λέξεις και προγόνους τῶν λέξεων. Κοντολογῆς πρέπει νὰ ξεφύγουμε ἀπ' αὐτὸν τὸν συμβατικὸ κόσμο μὲσα στὸν ὁποῖο μὰς ἔκλεισε ὁ λόγος γιὰ νὰ φτάσουμε στὸν κόσμο τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων ἀνάλογο μὲ τὸν κόσμο τῶν ἤχων. Ἐκει ἢ λέξη δὲν εἶναι πιά μιὰ ὄντοτητα μὲ ἀπόλυτα προσδιορισμένα ὄρια. Εἶναι γεμάτη ἀπὸ ὅ,τι μπορεῖ και

θέλει νὰ βάλει ὁ καθένας. Ἡ ἀξία της σὲ ἀνταλλαγὴ ἰδεῶν μεγαλώνει μὲ τὴν προσπάθεια πὸν δημιουργεῖ γιὰ νὰ γίνεαι κατανοητὴ. Καὶ γιὰ νὰ δώσει στὴ λέξη ὀλη τὴν δημιουργικὴ της δύναμη πρέπει ἢ ποίηση νὰ ἀποφύγει συστηματικὰ ἐκεῖνο πὸν θὰ ὀδηγοῦση στὴν πρόζα εἴτε κάνοντας τὴν ἐπιθυμητὴ, εἴτε ἀκολουθώντας ἀποκλειστικὰ τὴν ἰδέα. Γιατὶ ὀσο περισσότερο ἕνας ποιητὴς συμμορφώνεται μὲ τὴν ποίηση τόσο λιγότερο μποροῦνη νὰ τὸν σκέπτονται σὲ πρόζα χωρίς νὰ χαθεῖ. Πραγματικὰ ἢ οὐσία τῆς πρόζας εἶναι νὰ χάνεται, δηλαδὴ νὰ γίνεαι κατανοητὴ.

Ἐτσι ἢ ἀληθινὴ ποίηση, ἐκεῖνη πὸν εἶναι ἰκανὴ νὰ γεννήσει μὲσα μὰς ἕναν κόσμο ἢ ἕνα τρόπο ζωῆς, ὀλο ἀρμονία, πρέπει νὰ εἶναι ἀχώριστη ἀπὸ τὴν αἰσθητὴ φόρμα. Ἀκόμα και οἱ σκέψεις διατυπωμένες ἢ ὑποβαλλόμενες γίνονται δευτερεύουσες.

Ἐκεῖνο πὸν τῆς χρειάζεται εἶναι νὰ περιλαμβάνει ὀλα τὰ μέσα πὸν συντρέχουνε, μὲ τοὺς ἤχους τοὺς ρυθμούς, τὸν ἀριθμὸ και τὰ στολίδια, γιὰ νὰ προκαλέσουνε ὑπερδιέγερση ἢ ἐνθουσιασμὸ.

Μήπως αὐτὸ δὲν εἶναι ὀλη ἢ σύγχρονη τέχνη; Αὐτὴ ἢ τέχνη ἢ ὀποια στὴ μουσικὴ γυρεύει τὴ δύναμη τῆς μαγείας ὀπως τὴν πετυχαίνουν τόσο καλά οἱ πρωτόγονοι. Αὐτὴ ἢ τέχνη πὸν μὲ τὴ ζωγραφικὴ δὲν θέλει πιά νὰ παριστάνει τὰ πράγματα και πὸν ξεπέρασε ἀκόμα και τὸ συμβολισμό γιὰ νὰ γίνεαι μιὰ ἀπλή πρόκληση σὲ νέες σκέψεις.

Ἐτσι κατὰ τὸν Paul Valéry ἢ ποίηση πρέπει νὰ προσπαθήσει νὰ ξανάβρει τὴ ζωὴ στὸν πρῶτο της αὐθορμητισμὸν, στὴ δημιουργικὴ της δύναμη. Ὄταν ξαναγυρίσουμε σ' αὐτὴ τὴν ἀρχικὴ κατάσταση, θὰ μπορέσουμε νὰ συλλάβουμε ὀλες τὶς ἀντηχήσεις τῆς τέχνης. Τὴ τέχνη πὸν ἔχει γιὰ σκοπὸ της, καθὼς λέει ὁ Bergson, νὰ μὰς χαράξει αἰσθήματα παρὰ νὰ τὰ ἐκφράσει. Μὰς τὰ ὑποβάλλει και δὲν χρειάζεται τὴ μίμηση τοῦ φυσικοῦ, ὀταν βρίσκει μέσα πὸν ἀποτελεσματικὰ.

Frère BASILIDE

Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗ

ΚΡΥΟ ΚΑΙ ΠΕΙΝΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

—Τίποτε. Κούραση.
—Πολλές ώρες δουλεύεις.
—Τί να κάνω, πατέρα; Μήπως δουλεύω στο χωράφι μου; Μας άναγκάζουν.

Πλησίασε στο παιδί και έριξε μία κουβέρα πάνω του.
—Έχεις και το παράθυρο άνοιχτό, είπε.

—Μη φοβάσαι. Κάνει ζέστη.

Η γυναίκα κάθισε δίπλα του. Ο γέρος κοίταξε όλες αυτές τις κινήσεις χωρίς να μιλά. Η σιωπή της τόν στενοχωρούσε. Είδε δάκρυα στο πρόσωπό της.

—Κλαίς; Είχες είδηση από τον άντρα σου;

—Είχα. Χτυπήθηκε. Βρίσκεται σε νοσοκομείο. Σε ποίο όμως; Άκουσε τί μου γράφει: «Όταν κατασταλάξω κάπου θα σου γράψω και τη διεύθυνσή μου. Δεν είμαι βαριά και μη γνοιύζεσαι για μένα. Θα γυρίσω γλήγορα». Πού είναι; Τί έχει; Όλη την ημέρα έκλαιγα σήμερα.

—Για δόσμου το φάκελο, μήπως καταλάξω από πού έρχεται.

Πήρε το φάκελο και τον κοίταξε όμα πολλή. Μήτε ή σφραγίδα διαβάζονταν, μήτε ή ημερομηνία. Μία στρογγυλή μουντζούρα ήταν μόνο, που δεν έλεγε τίποτε. Πού βρισκόταν λοιπόν, ό τραυματισμένος άντρας της κόρης του;

—Από πρόχειρο νοσοκομείο έρχεται βέβαια, είπε. Ίσως να τον φέρον έδω.

—Μακάρι. Και τί δέ θάδινα να τον έβλεπα, να τυλιχτώ στο λαμό του και να κλάψω, να κλάψω να ξεσπάσω.

—Κάνε υπομονή, κόρη μου. Ο πόλεμος θα περάσει κι όλα θα ξεχαστούν.

—Πότε θάναι αυτή ή άγια ώρα, Θεέ μου;

Τό παιδί τέντωσε τα χέρια του, έτριψε τα μάτια του και σήκωσε το κεφάλι. Είδε τη μητέρα του και ρίχτηκε στην άγκυλιά της.

—Μην άργήσεις ξανά τόσο πολύ, μητέρα. Φοβόμαι μόνος.

—Όχι, θα φροντίσω να μην ξαναργήσω, παιδί μου.

Σηκώθηκε να φτιάξει το τραπέζι. Ο γέρος έτοιμάσθηκε να φύγει.

—Κάνε υπομονή, ξαναείπε σά να συνέχιζε την όμιλία του. Ο άντρας σου θα γυρίσει.

—Μά τί, φεύγεις; Μη φύγεις άπόψε. Κάθισε να φάμε μαζί και μένεις έδω.

—Μπά, κόρη μου. Άφησέ με να ήσυχάσω στο σπίτι μου μόνος. Γέρασα τώρα κι άν δεν ξαπλώσω στο κρεβάτι μου, άρρωσταίνω.

—Μη μ' αφήσεις άπόψε μόνη στα χάλια που βρισκομαι.

Ο γέρος κοίταξε τη νέα γυναίκα. Ποτέ άλλοτε δεν την είχε ιδεί τόσο λυπημένη. Δεν του έλεγε ή καρδιά του πως ό άντρας της ήταν βαριά χτυπημένος. Σχεδόν δεν άνησυχούσε. Μάλιστα τον θεωρούσε καλύτερον αυτόν τον τραυματισμό που τον έφερε μέσα σ' ένα νοσοκομείο, από τη συνέχιση της μάχης που μπορούσε να τον αφήσει άπνοο στο σκληρό χώμα. Για μία στιγμή ξέχασε τη δική του στενοχώρια και βάλθηκε ν' απαλύνει τη λύπη της κόρης του.

—Εγώ σου λέω να μην άνησυχείς για κείνον, ξαναείπε. Καληνύχτα.

—Όχι, πατέρα, μη φύγεις.

—Τότε στάσου. Όσο να στρώσεις το τραπέζι θα πεταχτώ ως το σπίτι να κλειδώσω την πόρτα και να πάρω το ψωμί μου.

—Αν είναι μόνο για τό ψωμί σου, μην πάς.

—Πρέπει να ρίξω μια τελευταία ματιά. Μη με ζήτησε κανείς.

—Θάρθω κι εγώ μαζί σου, παπού, είπε τό παιδί.

—Είμαι άργά.

—Όχι, όχι. Θέλω ναρθώ μαζί σου.

Τότε ό γέρος πήρε τό παιδί από τό χέρι και βγήκε έξω.

Ο γέρος είχε ανάγκη άέρα. Σταμάτησε κάτω από τό φεγγάρι. Δροσερό άεράκι φρουούσε και του έδινε καινούρια δύναμη.

—Με τό φεγγάρι που είναι άπόψε, μουρμούρισε.

—Λες ναρθούνε δώ άεροπλάνα, παπού.

—Γιατί να μην έρθουν; Τώρα χτυπούν τις πολιτείες.

Προχώρησε λίγο και σταμάτησε. Ένωθε κάποιο βάρος στο στήθος κάτι που του έκοβε την άνάσα.

Τούτη ή καθαρή και ξάστερη βραδιά προμηνούσε κακό. Είδε λίγους ανθρώπους που έφρευγαν τρέχοντας.

—Τί συμβαίνει; ρώτησε.
—Έρχονται άεροπλάνα.

Άκουσε τό βόμβο ό γέρος μά δεν είδε τίποτα στον ουρανό.

—Πόσα βιάσανα έχει ό κόσμος, σκέφτηκε. Θεέ και Κύριε, μην έπαθε τίποτα σοβαρό, τουλάχιστο, μουρμούρισε.

—Ποιός; Ο πατέρας μου;

—Μπά, τί να πάθει ό πατέρας σου;

—Καλύτερα να γυρίσουμε πίσω.

—Ναι, να γυρίσουμε. Άν και δε βλέπω κανένα φως στον ουρανό. Νά, σώπασαν κόλας οι συρίνες. Πάρε τα πόδια σου να πάμε γλήγορα στο σπίτι.

Σε λίγο άνοιξαν την πόρτα και μπήκαν μέσα.

Ο βόμβος των άεροπλάνων έρχόταν τώρα καθαρά. Ο γέρος χαλι μίλωσε τη λάμπα και σκέπασε τό παράθυρο με τις μαύρες κουρτίνες.

Πήρε πάνω από τό τραπέζι τα λιγοστά τρόφιμα κι έκανε να φύγει. Τοποθέτησε τη λάμπα σ' ένα μικρό ράφι κοντά στην πόρτα. Άκούστηκε δυνατός βομβαρδισμός. Κάθισε σε μία καρέκλα.

—Πέσε κάτω, Γιάννη, φώναξε. Μά τό παιδί δεν τον άκουσε. Δρασκελίσε τό κατώφλι της πόρτας και βγήκε στο δρόμο.

—Έβγα κι εσύ, παπού.

—Πέσε κάτω, παλιόπαδο

Ο βομβαρδισμός συνεχιζόταν δυνατός, σά να περνούσε πάνω από τό κεφάλι του τρομερή καταστροφή. Σταυροκοπήθηκε. Έτρεξε στο παράθυρο και τράβηξε άπαλά την άκρη της μαύρης κουρτίνας για να δει. Φλόγες άναδινόταν από τα μακρινά σπίτια. Ξαφνικά άκουσε να βροντούνε τ' αντιαεροπορικά τηλεβόλα.

—Καταστροφή, είπε κι έκανε να βγει έξω.

Εξω ήταν νέκρα. Είδε τα φωτεινά βλήματα των αντιαεροπορικών που σχίζανε σταυρωτά τον ουρανό και φοβήθηκε να βγει από τό σπίτι του.

—Μείνε άκίνητος στη θέση σου, Γιάννη, φώναξε.

—Έλα δώ, παπού.

—Στάσου να κόψει λίγο ό βομβαρδισμός.

Τώρα τ' άεροπλάνα σά να περνούσαν πάνω από τό σπίτι του. Του φάνηκε πως σπάσανε τον πυ-

κνό κλοιό των φωτεινών βολίδων, και βουτούσαν στην έρημη πολιτεία, σκορπώντας τη φωτιά και τό θάνατο.

Ξάπλωσε χάμω στο πάτωμα. Νέος βομβαρδισμός άκούστηκε πολύ κοντά. Ένωσε τό σπίτι να τρίξει και να σπάξει σά να τό έσφιξαν πελώρια, δυνατά άτσαλένια χέρια. Έκανε να σηκωθεί μά δεν υπόρσε. Ένωσε χτύπημα στο κεφάλι του. Είδε τους τοίχους να σκορπάνε μέσα στο δωμάτιο και τη μικρή λάμπα που έπεσε, έσπασε και πήρε φωτιά. Πήγε να συρθεί για να βγει στο δρόμο. Δεν μπόρεσε. Σά να δέθηκαν σφιχτά με τό πάτωμα χέρια και πόδια. Παρακολουθούσε τό χυμένο πετρέλαιο να προχωρεί και να του γλύφει τό κορμί. Καπνοί και φλόγες τύλιξαν διαμιάς τό σώμα του.

Έσυρε τό τραπεζομάντηλο με τό κοιρασμένο του χέρι προσπαθώντας να σκεπάσει τη φλόγα, αλλά τό τραπεζομάντηλο άρπαξε φωτιά. Τα μάτια του τυφλώθηκαν από τους καπνούς που μπουκώσαν τό κλειστό δωμάτιο κι άκουσε τα βαριά δοκάρια να κόβονται και να πέφτουν πάνω του, σάν πύρινες σωλήνες που ξερονούσαν φλόγες.

Πόσο βιάστηκε κείνο τό μαρτύριο του ανθρώπου που πάλαβε να ξεσφινωθεί μέσ' από τις φλόγες που τον περιζώνανε; Έβγαλε τα χέρια πάνω άπ' τό κεφάλι κι έμεινε άκίνητος. Μόνο πάνω στο πρόσωπό του ένωσε να κυλάει ζεστό αίμα.

Οι φλόγες ανέβηκαν, βγήκαν έξω από τη στέγη φοβερίζοντας τον ουρανό.

Μικρή, πολύ μικρή είναι ή στιγμή της καταστροφής. Ο βόμβος των άεροπλάνων έσβησε ήσυχα μέσα στο χάος. Έφυγαν ξαφνικά όπως ήρθαν, σά να τελείωσαν κάποιο έργο βαρύ.

Έξω στο δρόμο άκούστηκαν φωνές. Οι άνθρωποι παράτησαν τα σπίτια και τα καταφύγια και βγήκαν να μετρήσουν την καταστροφή.

Η Χρηστίνα όταν είδε πως ό πατέρας της και ό γιός της άργούσαν, παράτησε τό σπίτι και βγήκε στο δρόμο. Έτρεξε προς τό σπίτι του πατέρα της.

—Γιατί άργούνε; μουρμούρισε.

Έφτασε στο δρόμο που έμεινε ό πατέρας της. Προχωρούσε σά να την έσπρωχναν άθελά της τα βαριά και κουρασμένα της βήματα.

Ο άέρας φύσαγε και έφερε τις πελώριες φλόγες προς τό μέρος της. Καμιά σκέψη δεν τάραξε τό μυαλό της, σά να είχανε σταματήσει όλα ένα γύρω. Έτρεχε σά να ήθελε να προφτάσει. Ξαφνικά άκουσε τη φωνή του γιού της.

—Ο παπούς;

—Ο παπούς έμεινε στο σπίτι.

—Στό σπίτι;

Είδε τις πελώριες φλόγες που βγαίνανε από την όροφή και ξαναρώτησε:

—Πού είναι ό παπούς;

Τό παιδί έβαλε τα κλάματα. Σταμάτησε μά στιγμή κοιτάζοντας τις φλόγες. Της ήρθε ζάλη. Έσφιξε τό ζεστό χέρι του γιού της. Ένωσε μια άκατανίκητη δύναμη

από τό σφίξιμο του άδύναμου χεριού. Τέντωσε τό κορμί της και φώναξε μ' όλη τη δύναμη των πνευμονιών της:

—Πατέρα!
Κανείς δεν άπάντησε. Κοίταξε τό πλήθος που μαζεύονταν όλοένα κι έψαξε με τό βλέμμα ένα γύρω στα σκοτεινοκόκκινα πρόσωπα και ξαναφώναξε:

—Πατέρα! Πατέρα!

Μά όταν δεν πήρε άπάντηση όρμησε μέσα στις φλόγες, που τώρα βγαίνανε από παντού.

—Πού πάς, στρίγγλα, φώναξαν. Θα καείς. Δε βλέπεις τί γίνεται μέσα;

Κείνη δεν άκουσε τίποτε. Χύθηκε δρασκελίζοντας την άνοιχτή πόρτα.

Οι άλλοι τάχασαν. Κράτησαν την άναπνοή τους. Τίποτα δεν άκουγόταν κείνη την ώρα παρά μόνο τό ουρλιαχτό του άέρα που δεινόταν στα φυλλώματα των δέντρων. Και κάπου κάπου έφτανε ως τ' αυτιά τους ή φωνή της που καλούσε τον πατέρα της κι ήταν κείνο τό κάλεσμα τό μοναδικό σημάδι μιάς ψυχής που χαροπάλαιβε.

(Άκολουθεί)

□□

ΤΖΟΪΣ ΚΙΑΜΕΡ Δ Ε Ν Τ Ρ Α

Πιστεύω δε θα ιδω ποτέ
ποίημα ποιδ άγαπητό άπ' τό δέντρο.

Άπ' τό δέντρο, που τό πεινασμένο του στόμα
γέρνει πάνω σ' άπαλό και γλυκό σιτήθος της γης.

Τό δέντρο που κοιτάει προς τό Θεό την πᾶσα μέρα
κι' ύψώνει τα πολύφυλλα κλαδιά σε προσευχή.

Τό δέντρο που μπορεί τό καλοκαίρι να βασιάζει
φωλιά άπ' τους περσιτες στα κλαδιά του.

Που άπάνω του τ' άνθη του χιονιού έχουν καθήσει
και ζει συγγενικά με τη βροχή.

Τα τραγούδια έχουν γίνει από μαρούς σάν και μένα
δμως μονάχα ό Θεός μπορεί να κάμει ένα δέντρο.

□□

ΕΝΤΟΥΙΝ ΜΑΡΧΑΜ Τ' ΑΠΕΡΑΝΤΑ ΒΑΘΗ

Η λιμνούλα στο δρόμο ή πιο πέρα στον άγρό,
ό βαθύς, ό κρυσταλλένιος ουρανός

κι ή θύελλα που ξεσπά.

Και μέσα στη σιωπή τό βάθος της καρδιάς,
οι αιώριες βολές της για την τρομερή μορφή της Σκιάς.

□□

ΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ

Κάποια φωνή άπ' τη λύρα της Σαπφώς,
άπ' τον αόλο του Σααδή

ξανάρχεται άπ' τα έρημα
έλικά πράματα.

Οι άνθρωποι μοχτούνε και πεθαίνουν
φτιάνοντας στη Νεκρή φροντοθάλασσα —
Και μονάχα οι ποιητές βρίσκουν τις αιώριες άνοιξες.

Παράφραση ΦΟΙΒΟΥ ΔΕΛΦΗ

ΤΕΧΝΗ ΒΑΙ ΖΩΗ

ΞΕΝΟΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΣΤΕΣ
ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ

Θ' αναφέρουμε εδώ μερικόν απ' τους πιδ γνωστούς σήμερα ξένους νεοελληνιστές, πού με ιδιαίτερο ζήλο κι αγάπη καταγίνονται με τα νεοελληνικά γράμματα διαδίδοντάς τα στην πατρίδα τους με άρθρα, με μεταφράσεις και με ανθολογίες, και πού τους ανθρώπους αυτούς, τους φιλέλληνες, πρέπει ή χώρα μας κάποιον κάποιον να τους θυμάται και να τους τιμάει επάξια. Οι εκδηλώσεις τιμής πού έγιναν από τον πνευματικό μας κόσμο στο σοφό νεοελληνιστή Στάιμετς αυτό τον καιρό ενισχύουν την πίστη μας στην αξία τους και μās κάνουν να είμαστε αισιόδοξοι για το μέλλον. Το κρτος επιβάλλεται να τον ενισχύσει υλικά να εκδόσει τις δυο ανθολογίες του, πού θα παρουσιάσουν το νεοελληνικό λόγο στη χώρα του.

Ανάμεσα στους νεοελληνιστές της Γαλλίας εξέχουσα θέση κατέχει ο γρηαός Φιλέας Λεμπέσ από τους παλιούς κι από τους σύγχρονους ο Ωφρέρ (τελευταία μετάφρασε και την «Κοιλιάδα του Ηλιου» τη νουβέλα του Γ. Μ. Πολιάρχη). Άλλοι αξιο νεοελληνιστές είναι οι Γάλλοι Λουί Ρουσσέ, και Αντρέ Μιραμπέλ, ο Γερμανός Φραντς Ντόλτσερ, ο Έλβετ Μπώ Μποβύ, ο Άγγλος Τζέικς, ο Ούγγρος Μοραβςικ, ο Σουηδός Κνός, οι Ίταλοι Ποντάνι, Λαβανίνι, ο Αμερικάνος Μαννίγκ, κι ο Ολλανδός De Waele, σοφός βυζαντινολόγος και άρκετοι άλλοι.

Edwin Markham

Ο γιός του μεγάλου ποιητή μās τίμησε με την αποστολή συλλογής ποιημάτων του πατέρα του πού εκδόθηκε το 1950 στη Νέα Υόρκη με τον τίτλο «Ποιήματα του Έντουιν Μάοχαμ», επιλογή και πρόλογος από τον κ. Charles L. Wallis.

Ο Μάοχαμ θεωρείται ένας από τους πιδ δυνατούς ποιητές της Αμερικανικής φωνής στους καιρούς μας για το δικιο του κόσμου. Ο Μάοχαμ κι ο Σάμπουργκ πρώτη φορά παρουσιάστηκαν στην Ελλάδα από το «Νέο Καλλιτέχνη».

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Φοίβου Δέλφη Πεσταλότσι

Δύσκολους καιρούς περνάνε, παντού όπου κι αν γυρίσεις το βλέμμα σου στον κόσμο, οι καλές Τέχνες και τα Γράμματα. Οι λεγόμενοι «πολιτισμένοι» λαοί ξεστρατίζουν, μέρα με την ημέρα, από τους δρόμους πού είχαν χαράξει οι σταθερές αντιλήψεις για τη ζωή και πλανιούνται στους έγκρεμους καταματωμένοι ψυχικά. Οι άλλοι λαοί πού φιλοδοξούν να γίνουν κι αυτοί «πολιτισμένοι» κουτοπορευτώντας κινάνε ξεπίσω από τους πρώτους και ματώνονται κι αυτοί με την πιδ αιούδοξη ηλιθιότητα. Έτσι κι εμείς οι Έλληνες, μικροί και «απολίτιστοι!» καθώς είμαστε, εκατό τόσα χρόνια, μαίμουδίζουμε ξεπίσω καθενού πού δεν είναι Έλληνας. Με την πιδ βλακώδεια προσήλωση, πού δεν θάχεν ούτε Οτιεντότος βλέποντας μπροστά του χρυσοστόλιστον Ίνδο μαχαργιά, οι μεγαλολεβέντες μας Κορυφαίοι προσπαθούνε ν' αντιγράψουνε, όσο γίνεται πιστά, κάθε ξενοφερτη μηδαμνότητα για να όμοιωθούνε με δαύτη. Και ξεπίσω τους ένας μεγάλος — σέ ποιότητα — λαός — ο ελληνικός! — άκλουθάει τα χνάρια τους γιατί τους πίστεψε ταγούς. Θέαμα θλιβερό κι αξιολόγητο. Η άνάταση του λαού μας μηδενίζεται κάθε φορά απ' το δηλητήριο της άνυποληψίας στον έαυτό του πού του χύνουν στις φλέβες μαστορικά οι κάθε λογής Μπουρδουσοχάχες.

Η ποίησή μας προσπαθώντας κάποτε κάποτε να βγει έξω από τον κανόνα του μαίμουδισμού, πέτυχε ν' αντιπαλήσει τις πλατύτατες νεοελληνικές αντιλήψεις για τη Ζωή, ν' αποδώσει γνήσια δικούς μας ψυχικούς κραδασμούς, ν' αποκαλύψει τον άνεξάντητο πλούτο των άνάλαχτων δημιουργικών μας ζωπύρων. Μικρός είναι ο αριθμός αυτών των θαυμαστών ποιητών μας πού μπόρεσαν παραμερίζοντας τις εφήμερες μόδες να εκφράσουν την ψυχή του Έθνους μας. Μα ή παράδοση πού έπρεπε να θεμελιωθεί και να ολοκληρωθεί σ' ένα άρτιο ποιητικό σώμα διακόπτεται κάθε λίγο από τις έξאלλες μωροφιλοδοξίες των μαίμουδων.

Κι έτσι σήμερα παραδέρνει σέ περιεργο χάος ή λυρική μας φωνή. Ο νέος ποιητής Φοίβος Δέλφης σέ μια σειρά μικρών σέ δγκο, έργων προσπαθεί να πιασθεί από κάτι το στερεό, το δικό μας, την ελληνική ψυχή. Συχνά το κατορθώνει με χυμώδη και γνήσια λυρική ευρύτητα πού δεν την στενεύει ή εκζητημένος μαυρισμός και ή λυσσαλέα επιθυμία κατάπληξης του άναγνώστη.

Είναι άπλως όπως ή χωριάτης πού, με την πιδ ξάστερη πού μπορεί να γίνει έκφραση, και όλοτελα άνυποψίαστα, λέει καθολικές αλήθειες, γνήσιον έρεισμα του βίου. Τα χαρίσματα του αυτά ξαναβρίσκουμε στον «Πεσταλότσι». Πής με άν εκπαιδευτική θεωρία, την έβγαλε απ' την έπιστημονική της ξεραίλα και σελίδα σέ σελίδα του μικρού βιβλίου του φτερόντας την μ' όλα τα λυρικά φτερά πού είχε στη διάθεσή του την έκανε τραγούδι, όπου βουίζει το μελισσολόι των παιδιών Δύσης και Ανατολής, τιτυβίζει ή παιδική ευφροσύνη και κάτω από το βλέμμα ενός γνήσιου — γιατί κλείνει τη χαρά της Ζωής πού μεταμορφώνεται σέ πνεύμα Θεού, ό Κόσμος γίνεται άθως και άδέσμευτος σαν τα παιδιά.

Ίσως κάποιον να χάνει το ρυθμικό περπάτημα το ποίημά του. Ο έλεύθερος στίχος πού μεταχειρίζεται εύκολα ξεστρατίζει σέ πεζολόγους πλατυασμούς, αλλά το πέταγμα του βραδυτέρου, ίσως, εξακολουθεί σαν τονωμένο ξαφνικά από την άγνωστη δύναμη πού αυτοπαράγει ή ψυχή.

Με ρομελιώτικο ξυνάρι άνοίγει μονοπάτι στο κατοράχαλο βουνό της — «Νέας Ποίησης!».

ΛΙΝΟΣ ΚΑΡΖΗΣ

Ντίνου Ταξιάρχη, Παρθενικό ταξίδι.

Συγκινητικό είναι να βλέπει κανείς νέους ανθρώπους να άφροσιώνονται με πάθος στην τέχνη, ξεδεύοντας και την τελευταία τους δεκάρα. Αυτό συμβαίνει και με τον ποιητή του παρθενικού ταξιδιού. Στο μικρό βιβλιαράκι βρίσκει κανείς στίχους σαν κι αυτόν:

Μιά λευκή πολιτεία φροντισμένη απ' τα όνειρα...
Μιά λευκή γραμμή στοχασμού άνασαινει γαλήνη.

Άλλά είναι πολύ άραιοι τέτοιοι

στίχοι στη μικρή συλλογή. Ο κ. Ταξιάρχης είναι νέος, και ίσως το το ταλέντο του θα τον οδηγήσει στο σωστό δρόμο, πού είναι να μη γεμίσει τα χαριά παρά μόνο με ότι από τα γραφτά του είναι χρήσιμο.

Κ. Κάσση Πάλης και Φεντίνη

Ο κ. Κάσσης είν' ένας ποιητής πού συγκινείται κι επιμένει άκόμη στα παλιά μοτίβα και τις παλιές μορφές της τέχνης. Γράφει μακρόπνοα άφηγηματικά ειδυλλιακά ποιήματα, αλλά έχει πολύ αίσθημα και φιλίχει ποιητικότητας στίχους κι έτσι τα δημιουργήματά του γίνονται συμπαθητικά και εύκολοδιάβαστα. «Θεοκριτικό» μπορεί να τον όνομάσει κανείς τον ποιητή του Πάλης και της Φεντίνης, γιατί εκεί βρίσκονται οι ρίζες του κι από κει φτάνουν δυνατές ως τα χρόνια μας. Έχει ταλέντο ό κ. Κάσσης, ταλέντο πού θα τον οδηγήσει στη δημιουργία αξιόλογου έργου.

Βαγγέλη Τσιμικάλη Δυνατοι και άδύνατοι

Είναι δύσκολο να περιγραφούνε καταστάσεις και γεγονότα τόσο νωπά, όσο αυτά πού μās άφηγείται ό κ. Βαγγέλης Τσιμικάλης στο πεζογράφημά του. Παρακολουθεί τους ήρωές του μέσα σ' ένα στρατόπεδο στον καιρό της κατοχής και καταφέρνει να ζωντανέψει άρκετά καλά ένα πλήθος ανθρώπων με διαφορετική ψυχοσύνθεση. Βρίσκω ό τι όρισμένοι τύποι (όπως ό καταδότης) έπρεπε να τονισθούν και να φωτισθούν κάπως περισσότερο γιατί έχουν περιεχόμενο και να περιοριστεί ό έρωτισμός άλλων προσώπων του, πού κάνει να άτονεί το όλο φόντο και ή άτμόσφαιρα πού μέσα κινούνται. Κι έτσι όμως το βιβλίο είναι ένα άρκετά πειστικό χρονικό.

Μανώλη Γ. Βήτου Ο γάμος του φτωχού.

Ο κ. Βήτος στο προηγούμενό του βιβλίο «ό Νυχτοφύλακας», παρουσιάστηκε ό συγγραφέας πού ή πεννα του τον έβγαζε παλικάρια κι από τις πιδ περιπλοκές ψυχικές καταστάσεις των ήρώων του, παρουσίαζε άνθρωπο πού ήξερε να γράψει και πού το γλωσσικό όργανο ήταν άρκετά πλούσιο και άκόμα είχε μια αίσθηση για τη γύρω του

πραγματικότητα πού έθελγε και συγκινούσε τον άναγνώστη Δυστυχώς ό κ. Βήτος — ίσως έπειδή βιαστικα πού να τυλώσει το τρίτο του βιβλίο — δεν κατορθωσε στο νέο του αφήγημα να χρησιμοποιήσει τα προτερήματά του. Ο γάμος του φτωχού είναι ρομαντικό πεζογράφημα, με τύπους πού οι περιπέτειές τους δε συγκινούνε και δεν πείθουνε. Ένα έχει καλό ό κ. Βήτος διηγείται ευχάριστα. Άς έλπίσουμε ότι ό διηγηματογράφος αυτός θα ξαναβρεί τον παλιό έαυτό του σέ καινούριο του δημιουργήμα.

Μίχου Στάφη Ναζιμ Κιχμέτ.

Μέσα σέ λίγες, αλλά μεστές σελίδες ό κ. Στάφης κατορθωσε να μās μεταδώσει το πνεύμα και τις ιδέες ενός μεγάλου Τούρκου ποιητή. Άλλά το βιβλιαράκι είναι χρήσιμο κι από την πλευρά ότι μās δίνει την ευκαιρία να επικοινωνήσουμε με μια από τις γειτονικές μας λογοτεχνίες. Ο Έλληνας άναγνώστης όμως θα επιθυμούσε μια πιδ πλατεία γνωριμία με την ποίηση του Ναζιμ Κιχμέτ, και θα έπρεπε ό κ. Στάφης να διανθίσει τη μελέτη του με περισσότερα δημιουργήματα του ποιητή. Όστόσο το βιβλίο στέκεται σαν μια διαμαρτυρία ενός πνευματικού ανθρώπου για την άδικη κατιδική ενός άλλου πνευματικού ανθρώπου και σαν τέτοιο το χαίρετίσουμε.

Γ. Μ. Π.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

(Αναγγέλλονται όσα μās στέλνονται σ' έν' αντίτυπο και κρίνονται όσα μās στέλνονται σέ δύο).

—Κρίτων Άθανασούλης, «Ο ποιητής Ρήγας Γκόλφης» (Ένας πρόδρομος του λυρικού λόγου στην Ελλάδα). (Μελέτη).

—Θεοδόση Δασκαλόπουλου, «Σταγόνες αίματος». (Φιλοσοφικοί σταχασμοί).
—Δημήτρη Πουρνάρα, «Χαρίλαος Τρικούλης». (Ιστορική μελέτη).

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

(Για τα προσεχή τεύχη)

Δ. Πουρνάρα, Ί. Μ. Παναγιωτόπουλου, Ρήγα Γκόλφη, Γιάννη Σκαρίμπα, Γ. Γρηγόρη, Νότη Ρουσιάνου, Τέλλου Ρουμαγιάννα κλπ.

ΕΠΙΤΑΧΤΙΚΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Με την πρωτοβουλία της Έταιρείας λογοτεχνών και τη συμμετοχή άλλων λογοτεχνικών σωματείων οργανώθηκε συγκέντρωση όλων των λογοτεχνών, μουσικών, ζωγράφων στο Θέατρο Αλικής για ένα βασικό και δίκαιο αίτημα. Σήμερα πού ή κοινωνική ασφάλιση άπλώθηκε σ' όλα τα επαγγέλματα οι λογοτέχνες μένουν χωρίς ασφάλιση και αντιμετώπιζουν τα γεράματα με φόβο και με τρόμο, αν συλλογιτόμε μάλιστα πώς ανάμεσά μας ζούν δίχως καμιά προστασία ό πεζογράφος Δ. Βουτυράς κι οι ποιητές Άπ. Μελαχροίνος και Γ. Σημηριώτης.

Στη συγκέντρωση, έκτος από τον κ. Α. Θέρο, κι άλλους μίλησαν και πολιτικοι άρχηγοί, πού υποσχέθηκαν να υποστηρίξουν τη δημιουργία ασφαλιστικού Ταμείου για τους ανθρώπους των γραμμάτων και της Τέχνης.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Από το Σύνδεσμο Έλλήνων Λογοτεχνών μās άνακοινώθηκαν τα άποτελέσματα του Θεοδώροπουλείου ποιητικού διαγωνισμού για το 1951. Βραβεύτηκαν οι παρακάτω συλλογές:

1) Παράκληση καρδιά, του κ. Ντ. Ανδίκου Α' Βραβείο (με έπαθλο 1000000). 2) Έτσι τραγουδάμε την Ελλάδα, του Δ. Σιατόπουλου (Έπαινος) και 3) Ματωμένοι Ρυθμοί, του κ. Γ. Καλαματιανού (Ευφημος μνεία).

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Το περιοδικό «Μορφές» συνεχίζοντας την προσπάθειά του δια την ενίσχυση της πνευματικής κινήσεως, προκηρύσσει διαγωνισμό για νουβέλλα (διήγημα) με έπαθλο 1500000 δραχμών. Τα έργα πρέπει να είναι τουλάχιστον 45 σελίδες δακτυλογραφημένες ή 60 χειρόγραφες. Οι διαγωνιζόμενοι πρέπει να υποβάλουν τα έργα των μέχρι τέλους Οκτωβρίου 1951 και να τα συνοδεύουν με φάκελλο, επάνω ει τον όποιον θα γράφουν τον τίτλο του έργου και το ψευδώνυμό των, και ένός του φακέλλου θα υπάρχει σημείωμα με το άληθινό όνομα και τη διεύθυνση του συγγραφέα.

νέος καλλιτέχνης

ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ

Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ κριτική ήτανε ανέκαθεν πράγμα άγνωστο στον τόπο μας; Νά το έρώτημα που έπίμονα μάς βάζει η νεουλιτισμένη μας πνευματική ζωή. Είναι αλήθεια, πώς στην Έλλάδα δεν υπήρξε σοβαρή κι αξιόλογη κριτική, και μάλιστα ανάλογη προς τα κείμενα του νεοελληνικού λόγου.

"Αν έξαιρέσει κανείς δυό τρία όνόματα, έστω και πέντε, που μπορούν κάπως να δικαιολογήσουν την ιδιότητα του κριτικού από την εποχή του Σολωμού ως τις μέρες μας, όλοι οι άλλοι είναι αποτυχημένοι δημιουργοί, κι ακόμα αξιοθρήνητοι πλασιέδες σε ξενόφερτα είδη τέχνης, γυρολόγοι και ντελάληδες της ξεπεσμένης και ξεπερασμένης Εύρώπης. Η Εύρώπη— πρέπει να το καταλάβουμε καλά—σήμερα δεν έχει να μάς δώσει τίποτα βαθύ, ουσιαστικό και συνθετικό. Αυτή είναι διάλυση και χάος, οι μόδες, ο φουτουρισμός, ο συρρεαλισμός, ο υπαρξισμός και ο συναισθηματισμός, το πιό έλαφρύ και γελοίο κατασκευάσμα της εποχής κλπ., που δεν έχουν διάρκεια ζωής και σκοπό κανένα. Η Εύρώπη βρίσκεται σήμερα σε παρακμή είναι αναμφισβήτητο γεγονός, δεν έχει βάθος και ουσία, οι σχολές που δημιούργησε είναι περαστικές κι όχι αιώνιες. Δεν έχει περιεχόμενο και το πνεύμα της βρίσκεται σε άποσύνθεση. Τι μπορούμε λοιπόν να πάρουμε από έναν που τίποτα δεν έχει να μάς δώσει; Κι ούτε σύγκριση να γίνεται ανάμεσα Εύρώπης κι Ανατολής (αν και η πρώτη προέρχεται από τη δεύτερη), ή δεύτερη είναι η πανάρχαιη κοιτίδα της σύνθεσης — Ίησους — ή αρχέγονη κοσμογονική μήτρα. Η νέα ανατολή έχει ν' αντιπαρατάξει στην Εύρωπη ένα Γκάντι κι ένα Ταγκόρ, κι άλλους πολλούς, μ' άλλα λόγια τη θεία απλότητα και την ουσία της ζωής και της όμορφιάς, το πνεύμα του Καλού και το Ρυθμό. Η Εύρώπη όλη δε σώζεται με δυό πεθασμένους ένα Ρομαίν Ρολάν κι ένα Στέφανο Τσβάιχ και λίγους ακόμα. Οι αιώνιες αρχές και μορφές της ζωής και της έμπνευσης είναι έδω, μάς ήρθαν κάποτε απ' τους Φοίνικες, τους πρώτους έκπολιτιστές της ανθρωπότητας, που με τραγούδια ειρήνης αυτοί θα αλύκωσαν τη Μεσόγειο θάλασσα, κι απ' άλλους πανάρχαιους λαούς που έχουμε χάσει τ' άχνάρια τους. Κι οι αρχές κι οι μορφές αυτές έγιναν έλληνική συνείδηση απόκτησαν βάρος και πρωτοτυπία. Κι από τότε τα σπέρματα αυτών των ιδεών υπομένει ο Εύρωπαϊκός κόσμος, που ανέπτυξε και τα έκανε πράξη και ζωή. Το ύφος της νέας τέχνης δεν μπορεί να το δώσει μια Εύρώπη χιλιοκομματισμένη και συρρεαλιστική. Οι πέντε-έξη κριτικοί μας που μπορούν να σταθούν με κάποιες αξιώσεις είναι: Πολυδάς, Ροΐδης, Αποστολάκης και Πολίτης κι από τους σύγχρονους ο Γιάννης Παναγιωτόπουλος (που είναι ταυτόχρονα και δημιουργός), ο Βαλέττας κι ο Σπανδωνίδης. Μά έχτος απ' αυτούς είναι μερικοί αυτοχειροτόνητοι κριτικοί παραδειγματικός τύπος ο "Άρης Δικταίος. Κατακρίνει πάντα και με σύστημα τους καταξιωμένους λογοτέχνες μας, τους κλασικούς, και δοξολογεί όπως όλοι του συναφίου του τα μαϊμούδίσματα και τα ξενόφερτα γραψίματα. Τόν τελευταίο καιρό το ανθρωπάκι αυτό, μάς κάνει τόν παντογνώστη και τόν πολέμαρχο από τις σελίδες κάποιου περιοδικού, που είναι κιόλας το περιοδικό της πνευματικής και υλικής άριστοκρατίας, κατακρίνει τα πάντα με το αλάθητο κριτήριο δαλαϊλάμα της Έλληνικής κριτικής, και άσυναίσθητα βάλει έναντι σε ανθρώπους σεμνούς που έχουν πιά έπιβληθεί στη συνείδηση των ανθρώπων με το έργο τους, απόδειξη τα λογιστήρια των βιβλιοπωλείων όπου με την άδιάφευστη γλώσσα των αριθμών μαρτυρούν για κάποιες έξαντλήσεις βιβλίων και υπάρχουν οι γνώμες κορυφαίων διηγηματογράφων και ποιητών δικών μας και ξένων που μίλησαν για το έργο τους με αρκετό σεβασμό.

"Έχω ύπ' όψει πολλές τέτοιες σελίδες της νεοελληνικής κριτικής, που άσκειται άνεύθυνα, και που δείχνουν σε πιό σημείο κατάπτωσης βρίσκεται σήμερα η πνευματική στάθμη. Σημεία των καιρών, θα έλεγε κανείς. "Άς μάς πει το σοφό αυτό και πολυδιαβασμένο ανθρωπάριο τί θα μείνει απ' την ποίησή του κι από όλο το έργο του; Νά μάς πει αυτός ο ίδιος, γιατί έμεις είμαστε βέβαιοι ότι δε θα μείνει τίποτε. Μήπως οι μεταφράσεις κι οι απομιμήσεις του στο ύφος της ξένης τέχνης, το στρυφνό κι άξειδιάλυτο γράψιμο του γερμανικού βορρά; Είμαστε Έλληνες και κάνουμε τέχνη έλληνική και παστρική. Και πιστεύουμε τ' αντίθετα απ' αυτούς πώς από το ιερό τουτο έδαφος θα πάρει πάλι μορφή και θα μεταπλαστεί σε νέα φόρμα ο παραλυμένος εύρωπαϊσμός και θα σβήσουν έτσι όλες οι μηδαμιόντες της Εύρώπης που περνάνε έδω για μεγάλες άξίες. Κι άς είμαστε ένας μικρός λαός. Κρατούμε μες την ψυχή μας τη δημιουργική φλόγα για τό ξαναπλάσιμο της ζωής και της τέχνης. Οι πεμπτοφαλαγγίτες μάτια άγωνίζονται να διασπάσουν την έλληνική μας ένότητα. Έμεις τα δόσαμε όλα στον κόσμο, άφου κάποτε διδαχτήκαμε την τέχνη της θείας απλότητας και της σύνθεσης από την αρχαιότητα. Όσο για τόν κ. Δικταίο είναι πλάνη να νομίζει τόν έαυτό του ικανό για την άνύπαρκτη νεοελληνική κριτική. Οι πλασιέδες του εύρωπαϊκού είδους πρέπει να το καταλάβουν πώς δεν έχουν πέραση σ' αυτά τα ιερά χώματα που γεννήθηκε η τραγική γνώση. Και στο σημείο αυτό, θα συμφωνήσω, χωρίς να το θέλω, με το Σπύρο Μελά. Είναι καιρός να ξεσηκωθεί η έλληνική ψυχή. Κι είναι όπως λέει στην κριτική του για μένα ο Λίνος Καρζής θλιβερό κι άξιοδάκρυτο θέαμα να βλέπει κανείς έναν τίμιο, ένα μεγάλο λαό, σαν το δικό μας, να τόν σέρνουν ξωπίσω τους οι μπουρδοσοχάχες.

ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ